

Ədalətli liderlik və geosiyasi sinerji

Prezident İlham Əliyevin Çinin CGTN telekanalına müsahibəsinin siyasi-nəzəri təhlili

III MƏQALƏ

Lider məsuliyyəti

Çinin CGTN telekanalının jurnalisti Azərbaycan Prezidentinə politoloji aspekt-də çox maraqlı konteksti olan belə bir sual ünvanlamışdır: “Deyə bilərəm ki, dünya çox sürətlə dəyişir. Lakin, cənab Prezident, hər dəfə Sizinlə danışanda mənə elə gəlir ki, ölkəniz çox güclü təməl üzərində dayanıb. Mənə maraqlıdır, bu, təkcə özünüz barədə yox, bu gün olan liderlik haqqında nəyi bildirir? Xüsusilə bütün bu dəyişikliklərin baş verdiyi bir vaxtda”.

Sualın məntiqində bir neçə məqam vardır. Birincisi, Çin jurnalisti Azərbaycanın güclü təməl üzərində inkişaf etdiyini qəbul edir. Bu o deməkdir ki, bir sıra qərbli jurnalist və siyasilərdən fərqli olaraq Çində Azərbaycanın müstəqil dövlət kimi identikliyi obyektiv qiymətləndirirlər və hesab edirlər ki, aparılan dövlət quruculuğu siyasəti ölkəni faktiki olaraq möhkəm təməl üzərində perspektivli inkişaf müstəvisinə çıxarmışdır.

İkincisi, sətiraltı çinli jurnalist bu prosesdə Azərbaycanda liderlik ənənəsinin və onun müasir mərhələdə konkret təzahürünün həlledici rol oynadığına inanır.

Üçüncüsü, çinli jurnalist birinci və ikinci məntiqi xüsusiyyətin kəsişməsində Azərbaycanın müstəqil dövlət olaraq fəaliyyətinin qlobal geosiyasi təsirini vurğulayır. Bu bağlılıqda anlamaq istəyir ki, Azərbaycanın əldə etdiyi uğurların qlobal geosiyasi konteksti haqqında Prezident İlham Əliyev nə düşünür. Bunun fonunda isə jurnalistin dünyada ciddi geosiyasi dəyişikliklərin dinamikasının təsirini öyrənmək arzusu vardır.

Bütün bu məqamları və bizim duya bilmədiyimiz digər siyasi-diplomatik özəllikləri anında Prezident İlham Əliyev məharətlə dəyərləndirmişdir. Onu Azərbaycan dövlət başçısının cavabından görmək mümkündür. Prezident İlham Əliyevin cavabı belə olmuşdur: “Liderlik, əlbəttə ki, böyük bir məsuliyyətdir və ən önəmlisi ondan ibarətdir ki, lider həmişə öz xalqına, öz əhalisinə münasibətdə ədalətli olmalıdır. Heç vaxt xalqına yalan danışmamalısan və xalq bunu yüksək qiymətləndirəcək. Bəzən müəyyən siyasi səbəblər üzündən hakimiyyətə can atan liderlər çoxlu vədlər verir və sonra onları yerinə yetirmir və bu da məyusluğa, inamsızlığa gətirib çıxarır. Bu, dünyanın müxtəlif yerlərində siyasi böhrana gətirib çıxarır.

Lakin bizə gəldikdə, iyirmi ildən artıq müddət ərzində mən həmişə Azərbaycan xalqına həqiqəti söyləmişəm. Bu həqiqətin müsbət və ya mənfi olmasından asılı olmayaraq. Həmişə xalqıma biz ədaləti bərpa edəcəyik söyləmişəm və xalqım da mənə inanıb. 17 il hakimiyyətdə olandan sonra biz, nəhayət, vəd etdiklərimizi yerinə yetirdik və suverenliyimizi, ərazi bütövlüyünü və ləyaqətimizi bərpa etdik. Beləliklə, ictimaiyyətin dəstəyini əldə etmək istəyən liderlərə məsləhətim o olardı ki, həmişə həqiqəti söyləyin və beynəlxalq təzyiqdən, beynəlxalq mediadan asılı olmayaraq, haqqınızda nə dediklərinə, sizi necə təhqir etmələrindən asılı olmayaraq, ölkəniz üçün doğru olanı edin. Beləliklə, siz özünüz və ölkəniz uğur qazanmış olacaqsınız”.

İqtibas müasir tarixi dövəmdə uğurlu liderliyin ölkənin milli maraqları kontekstində əsas məqamlarını dəqiq ifadə etmişdir. Bu baxımdan İlham Əliyevin cavabı müasir liderin uğurlu olmasının qısa manifesti kimi təsəvvür edilə bilər. Vurğulanan bu tezis siyasi-nəzəri və fəlsəfi izahını verə bilər.

İlham Əliyev siyasi liderliyin mənəvi-əxlaqi, mədəni və etik aspektini önə çəkir. “Liderlik böyük bir məsuliyyətdir” tezisi bunun əlamətidir. Adətən, müasir dövəmdə liderliyə siyasi, diplomatik və uğurlu nəticə prizmasında baxırlar. İlham

Əliyev isə ön plana məsuliyyət məsələsini çıxarır. Burada iki məqam ifadə olunmuşdur. Birincisi, bütövlükdə, Azərbaycanda liderlik ənənəsində etik aspekt, o cümlədən məsuliyyət ciddi qiymətləndirilmişdir. İkincisi, Ulu öndərin siyasi varisi kimi, İlham Əliyev məsələyə Azərbaycanda müasir liderlik təcrübəsinin özəllikləri kontekstində yanaşmışdır.

Məlumdur ki, Heydər Əliyev liderliyi çox böyük məsuliyyət daşımaqla sıx əlaqələndirirdi. Onun fikirlərində bu məqam bir çox kontekstlərdə ifadə olunmuşdur. Heydər Əliyev vurğulayırdı ki, “rəhbərlik etmək üçün gərək mənəvi haqqın olsun”. Ulu öndər mənəvi haqqı isə ölkəyə, dövlətə, xalqa, onun mədəniyyətinə, tarixinə, dilinə, adət-ənənəsinə məsuliyyətli münasibətlə əlaqələndirirdi. Bu bağlılıqda Heydər Əliyevin məşhur kəlamlarından biri belədir: “Böyük siyasəti kiçik hisslərə, xırda mənfəətlərə bağlamaq olmaz”.

Bunlardan başqa, Heydər Əliyev liderin məsuliyyətinin olmadığı halda bütövlükdə dövlət və xalq üçün hansı faciələrin meydana çıxma biləcəyi haqqında da xəbərdarlıq etmişdir. Ulu öndər demişdir: “Böyük siyasətdən bixəbərlərin bu siyasət aləminə atılmaları faciələr doğurur”. Buna görə də liderlər mükəmməl şəxsi keyfiyyətlərə malik olmalıdırlar.

Bütün bunlar sanki Heydər Əliyevin bir maraqlı fikrində yığcam şəkildə öz əksini tapmışdır. Ümummilli lider vurğulamışdır: “Bizim Azərbaycanda kişi sözü çox tutumlu sözdür... Sözü əsl mənasında, “kişi” o deməkdir ki, bu adam sözübütöv adamdır, sözünün sahibidir, kişilərə xas hər cür ləyaqətə, keyfiyyətlərə malikdir, sözü ilə əməli birdir”.

Məsuliyyətli lider həm də ədalətli olmalıdır. Prezident İlham Əliyevin liderlikdə gördüyü başqa bir keyfiyyət bundan ibarətdir. Ümumiyyətlə, ədalətliliyin bütövlükdə Azərbaycan liderlik ənənəsində yeri xüsusiədir. Azərbaycan dövlət başçısının ifadə etdiyi fikirlərin prizmasında bunun üzərində bir qədər geniş dayanaq.

Ədalətli lider

İlham Əliyev müsahibəsində deyir: “Önəmlisi ondan ibarətdir ki, lider həmişə öz xalqına, öz əhalisinə münasibətdə ədalətli olmalıdır”. Liderin (dövlət başçısının) öz xalqına qarşı ədalətli olması qədimdən türk dövlətçiliyində, o cümlədən Azərbaycan dövlətçiliyində ayrıca yer tutmuşdur. Ədalət və hüquq (qanun) türk toplumlarının özünütəşkilinin aparıcı faktorları kimi qəbul edilmişdir. Hətta türk xalqları ədalətli olmayan başçını dərhal devirmişlər. Buna görə də ədalətli olmaq əsrlərlə Azərbaycan dövlətçilik ənənəsinin ana şərtlərindən biri kimi dərk edilmişdir.

Bu qısa tarixi ekskurs Prezident İlham Əliyevin ifadə etdiyi “ədalətli olmağı” müasir şərtlər daxilində politoloji aspektdə tam ehtiva etmir. Çünki Azərbaycan Prezidenti müasir tarixi dönmə üçün xarakterik olan milli-regional-qlobal miqyasların qarşılıqlı əlaqəsində liderin ədalətliliyi məsələsini qoyur. İlham Əliyevin jurnalista cavabında da bu məqam aparıcı yer tutur. Belə ki, Azərbaycan Prezidenti liderin ədalətliliyini, birincisi, öz xalqına yalan danışmamaqla və verdiyi vədlərə əməl etməklə əlaqələndirir. İkincisi, bu əlamət ayrıca dövlətlərdə özünü göstərsə belə, yekunda bütün dünyanın taleyinə təsir edən faktor ola bilər. Buna görə də İlham Əliyev “bəzən müəyyən siyasi səbəblər üzündən hakimiyyətə can atan liderlər çoxlu vədlər verir və sonra onları yerinə yetirmir və bu da məyusluğa, inamsızlığa gətirib çıxarır. Bu, dünyanın müxtəlif yerlərində siyasi böhrana gətirib çıxarır”– deyir.

Bu məqamda jurnalistin sualda ifadə etdiyi məntiqin, Azərbaycan dövlət başçısının cavabında əksini tapan və ədalətli olmaqla bağlı məntiqinin qarşılıqlı münasibəti aydın olur. Belə alınır ki, əslində, çin jurnalisti İlham Əliyevin məhz ədalətli və məsuliyyətli lider olduğuna əmin imiş.

Məhz bu keyfiyyətlərinə görə Azərbaycan dövlət başçısının bütün dünyanın geosiyasi dinamikasına təsir edən addımlar atdığına tam inanır. O cümlədən Çinlə münasibətlərdə İlham Əliyevin son dərəcə uğurlu olması bunun əlamətidir. Buradan geosiyasi sinerji məsələsinə maraqlı məntiqi bir keçid ortaya çıxır.

Geosiyasi sinerji

Müsahibədə məsələnin məhz bu kontekstdə müzakirə edildiyinə dəlalət edən başlıca fakt Prezident İlham Əliyevin Azərbaycan–Çin münasibətlərində ciddi uğurların əldə edilməsini və faktiki olaraq indi iki ölkənin strateji tərəfdaş səviyyəsində əlaqələr qurmasını xüsusi vurğulaması ilə bağlıdır. Çin telekanalının təmsilçisi İlham Əliyevin bu arqumentləri ilə nəinki razılaşır, hətta özü faktlar gətirir. Deməli, Azərbaycan liderinin Azərbaycan–Çin münasibətləri kontekstində geosiyasi sinerjidən bəhs etməsi tam əsaslıdır və bütün dünya üçün nümunə ola biləcək haldır.

Bu tezis fonunda Azərbaycan liderinin arqumentlərinə politoloji kontekstdə nəzər salmaq faydalıdır. İlham Əliyev deyir ki, həqiqətin müsbət və ya mənfi olmasından asılı olmayaraq, dövlətə başçılıq etdiyi müddətdə daima Azərbaycan xalqına həqiqəti söyləmişdir. Bunun davamı olaraq Azərbaycan dövlətinin pozulmuş hüququnu və tarixi ədaləti bərpa edəcəyini söyləmişdir. Azərbaycan xalqı liderindən həmişə ədalətli fikir eşitdiyindən onun ikinci vədinə tam inanmışdır. Nəticədə Azərbaycan İlham Əliyevin liderliyi ilə suverenliyini, ərazi bütövlüyünü və ləyaqətini bərpa etdi.

Bu yolda bir sıra dairələrin qərəzli münasibəti ilə də qarşılaşmaq ola bilər, müəyyən məsuliyyətsiz kəslərin təhqirlərini də eşitmək olar, daha radikal formada, məsələn, sui-qəsdlərə də tuş gəlmək mümkündür, lakin bütün hallarda lider sınımalı, yoluna davam etməlidir. Azərbaycan Prezidenti inanır ki, yalnız bu halda “siz özünüz və ölkəniz uğur qazanmış olacaqsınız”!

Bütün bunlar rəhbərə ictimaiyyətin tam dəstəyini almağa və liderliyinin inkülvliyini təmin etməyə imkan vermişdir. Nəticədə, dünya İlham Əliyevi ədalətli, dürüst, vədinə əməl edən və uğurlu lider kimi qəbul etmişdir. Bu keyfiyyətlərə malik liderin dövlətlərarası münasibətlərdə də uğurlu olması məntiqidir. Çinlə münasibətlərin strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə yüksəlməsində əsas rolu İlham Əliyevin vurğuladığımız liderlik keyfiyyətlərinə malik olması oynamışdır!

Deməli, geniş anlamda geosiyasi sinerjini ədalətli, məsuliyyətli və uğurlu lider yarada bilər! Azərbaycan Prezidenti dünyaya bunu sübut etmişdir. Davosdakı müsahibədə də həmin məqamın ayrıca yer alması politologiya üçün qiymətli bilgidir. Politoloqlar liderliyi araşdırarkən həmin yeni xüsusiyyəti də tədqiq etməlidirlər.

Təhlillər göstərir ki, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Davosda verdiyi müsahibə nəzəri və praktiki cəhətdən böyük əhəmiyyəti olan məsələlərin müzakirəsini əhatə edir. Müstəqil dövlətin əsl inklüziv lideri kimi İlham Əliyevin təcrübəsini dünyanın ən güclü dövlətləri belə müxtəlif üsullarla öyrənirlər.

Artıq Azərbaycan dövlət başçısı qlobal miqyasda perspektivli liderlik nümunəsi kontekstində ciddi fəlsəfi, elmi və politoloji maraq doğurur! Bunun, hər şeydən öncə, Azərbaycan dövlətçiliyinin ənənəsi ilə yanaşı, müasir dövəmdə aldığı məzmunu baxımından da elmi və praktiki fəaliyyət üçün əhəmiyyət daşıdığını dərk etməliyik!

Füzuli QURBANOV,
XQ-nin analitiki,
fəlsəfə elmləri doktoru